

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio secunda. Vtrum potuerit peccare in primo instanti suæ creationis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

tunc fuisset error in cognitione angeli antequam peccasset, quod negatur a multis. Appetit ergo beatitudinem absque meritis non excludendo ea, sed nihil considerando de eis, & per consequens nihil de his volendo, in hoc autem non videtur esse aliqua culpa (vt dictum est) quare &c.

Ans. d. 24.
q. 6. m. 7.

Est dicendum ad hoc quod non est simile de intellectu & voluntate, quia obiectum intellectus est natura rei, seu quidditas, plures autem quidditates rei quantumvis coniungantur in vno supposito secundum existentiam, semper tamen distinguuntur secundum suas naturas, sicut albedo & dulcedo in lacte, & ideo intellectus potest substantiam lactis comparare ad qualitatem dulcedinis non comparando ad qualitatem albedinis (quantumvis illa sit in lacte sicut est dulcedo) vera operatio non excludens aliam, sed solum non includens. Voluntas vero per actum electionis tendit in rem electam & volit ut habetur secundum quod est in re, cur volens concedere lac (quia dulce) tendit ad habendum lac prout existit in re. Et quia quilibet res existit cum omnibus circumstantiis suis, ideo voluntas per electionem tendit in rem cum omnibus suis circumstantiis, quantumvis ratio tendendi sit solum vna propter quod si circumstantia non considerata ponit in re volita rationem mali, actus electionis erit malus, sicut si albedo in lacte esset conditio mortifera, eligens comedere lac dulce non considerando de circumstantia albedinis mortifera male eligeret & peccaret.

10 Sed adhuc insurgit alia dubitatio, quia secundum hanc viam videtur quod in angelo præcedat error proprie dictus malam electionem, quia voluntas non eligit nisi quod intellectus det esse bonum. Sed intellectus dicitur aliquid esse bonum ex consideratione rei secundum se vel consideratione vnius circumstantie non considerando de aliis circumstantiis errat, cum bonum sit secundum Dionem ex tota causa. Malum vero ex partibus deficientibus, ergo voluntas sequens talem intellectum habet errorem præiudicium, quia intellectus det illud esse bonum quod non est bonum, quia non habet circumstantias omnes ad bonitatem eius requisitas.

11 Est dicendum ad hoc quod quando dicitur quod in intellectu angeli vel primi hominis non fuit error ante peccatum intelligendum est hoc de errore circa principale obiectum, sicut error hominis interpretantis qui iudicat omnem fornicationem esse bonam propter vitiosum habitum intemperantiae. Vel sicut est error in continentis qui licet habeat rectam rationem in vniuersali, tamen superueniente passione absorbente rectam existimationem prudentiae iudicat hanc fornicationem esse bonam. Et talis error non fuit in angelo ante peccatum, vt iudicaret illud esse bonum quod ex suo genere malum est, quia in eo non fuit habitus vitiosus, nec passio absorbens rectum iudicium intellectus. Sed fuit error qui provenit ex nescientia, vel ex inconsideratione alicuius circumstantie, quo errore iudicatur aliquid esse bonum & eligendum quod certe ex genere bonum est, & sic non erratur circa principale obiectum, sed quia bonum ex genere non est bonum ex omnibus circumstantiis, quare nec simpliciter bonum, nec simpliciter eligendum, ideo error talis provenit ex nescientia, vel ex inconsideratione aliquarum circumstantiarum qui bene fuit in angelo, vel in primo homine ante peccatum, sicut probat argumentum, & sic patet primum.

12 **Q**UANTUM ad secundum, scilicet an angelus appetit equalitatem Dei, dicitur communiter quod sic. Sed illa equalitas exponitur tripliciter. Primo quod angelus appetit proprie equalitatem cum Deo ita, scilicet quod esset tantae excellentiae in potentia & scientia sicut Deus. Secundo exponitur quod proprie hoc non appetit, sed indirecte, quia appetit Deo non subesse, & in hoc quodammodo appetit ei æquari, sicut e contrario, ille qui est subditus alicui, non dicitur æquari illi cui subiicitur. Tertio exponitur quod appetit equalitatem diuinam non alio quo dictorum modorum, sed solum secundum quid & interpretatiue, vt postea exponetur.

13 Prima & secunda expositiones non possunt stare. Primo quia omne illud quod aliquis appetit appetit simpliciter electiuo estimat possibile, quia electio non est nisi possibile. Sed angelus non potuit estimare tanquam possibile quod equaretur Deo in potentia vel scientia, aut quod ei non subesset, cum angelus sit præditus cognitione naturali, per quam scit certitudinaliter, quod impossibile est creaturæ equari

creatori aut permanere nisi subdit diuine virtuti, ergo angelus non potuit appetere appetit simpliciter electiuo, qualis fuit appetitus quo petit equalitatem Dei in prædictis modis. Item sancti dicunt quod angelus illud appetit, quod obtinisset si perstitisset. Sed angelus nunquam obtinisset equalitatem cum Deo in scientia vel potentia, aut quod non fuisset ei subditus, ergo id non appetiuit.

14 Sed tertio modo, scilicet secundum quid & intemperatiue appetit equalitatem Dei, in quantum appetit aliquam excellentiam non recurro ad Deum apud quem merendo, & ex cuius dono illam deberet obtinere. Sed attendendo ad dignitatem suorum naturalium, non quidem estimasset illam excellentiam se posse habere sine Deo. Sed quia non considerauit de modo habendi eam per meritum, & a deo. Et in hoc potest dici quod appetit equalitatem Dei, quia sicut Deus habet excellentiam non ab alio, sic angelus appetit excellentiam, non appetendo eam ab alio.

15 Potest etiam alio modo appetiuisse equalitatem Dei, in quantum aliquam excellentiam appetiuit, quæ erat ei prohibita appeti, vel modo quo erat ei prohibita, non considerando de prohibitione, sed solum considerando excellentiam suæ naturæ. Et istum modum videtur tangere Magister sententiarum, li. 2. dist. 1. vbi innuit quod sicut primo homini statim vt creatus fuit, data fuit lex cuiusdam obedientie, scilicet quod non comederet de ligno vitæ, vt dicitur Gen. 2. Sic angelus dari fuit aliqua lex obedientie, vt pari lege viuere, quæ ad parem gloriæ facti erat. Vnde dicit, sic loquens de hominibus & angelis vtriusque regulam proponens obedientiam, quatenus illi ab eo vbi erant non caderent (scilicet angeli de celo) & isti, scilicet homines ab eo vbi erant, scilicet ad paradysum terrestrem, ad illud vbi non erat scilicet ad paradysum celestem ascenderunt, & secundum hoc sicut peccauit primus homo appetendo illud quod erat prohibitum, quod tamen non erat secundum se malum, non considerans actum de diuina prohibitione, sed solum considerans vt quadam benignitate vxori cõdescenderet, sic peccare potuit angelus appetendo quod erat prohibitum, vel modo quo erat ei prohibitum non considerans de prohibitione delectatus in consideratione propriæ excellentie, quale autem fuit præceptum obedientie datum angelis nescimus, nec scriptura loquitur. Et quia inobediens videtur parificare se in hoc præcipiente quia non vult ei subici, ideo dicitur appetiuisse equalitatem Dei.

16 Et est aduertendum, quod nisi poneremus fuisse in angelo aliam cognitionem quàm naturalem, forte non possemus ei attribuire talem inconsiderationem, quia sicut in speculabilibus per naturam ab angelo cognitis, angelus cognoscendo subiectum statim cognoscit hoc quod subiecto attribuitur, & ab eo remouetur propter quod non intelligit componendo & diuidendo, & intellectu principio statim intuetur conclusionem in ipso, & ideo non intelligit discurrendo. Sicut in eligibilibus & operabilibus ab angelo in puris naturalibus considerato, videtur quod cognoscendo eligibile, vel agibile statim cognoscit omnes circumstantias, quæ possunt eum rectificare in eligendo. Et ideo non potest circa hæc errare, nec peruersè eligere, sicut magis patebit infra dist. 13. quaest. 1.

17 Ad primum argumentum dicendum quod non est simile de corporibus celestibus & angelis, nisi quantum ad ea quæ sunt naturæ, quia quantum ad hoc sicut non est aliquid malum naturæ in corporibus celestibus, ita nec in angelis. Sed quia angeli sunt liberi arbitrii, ideo in eis potest esse malum electionis, & præcipue respectu supernaturalium, quod malum non potest esse in eis quæ non sunt liberi arbitrii, vt est celum.

18 Ad secundum dicendum quod angelus peccauit appetendo illud quod non erat bonum ex omnibus circumstantiis, licet esset bonum ex genere nec fuit in eo error circa appetibile, secundum se, quia illud erat bonum, sed fuit solum error ex nescientia vel inconsideratione circumstantiarum qui error potuit esse, & necessario fuit in primo homine, & angelo ante peccatum.

QUÆSTIO SECUNDA.
Vtrum angelus potuerit peccare in primo instanti sui esse.
Thom. q. 83. ar. 5.

Ad

AD secundum sic proceditur. Et videtur quod angelus potuit peccare in primo instanti sue creationis, quia peccatum opponitur merito, sed natura intellectualis in primo instanti sue creationis potuit mereri, sicut ponitur de anima Christi, ergo pari ratione angeli in primo instanti sue creationis poterunt peccare.

2. Item anima in primo instanti potest peccato maculari, igitur & angelus.

IN CONTRARIUM arguitur, quia tam meritum quam peccatum non videtur posse esse sine actu libero, quare videtur requirere deliberationem. Sed deliberatio non potest esse in instanti, ergo angelus non potuit peccare, vel mereri in primo instanti.

RESPONSIO. Fere omnes concordant in hoc, quod angelus in primo instanti non potuit peccare. Huius autem varie assignantur rationes. Quidam dicunt sic, quod cum voluntas non sit, nisi boni apprehensa, non potest esse aliquid volitum, nisi apprehendatur ut bonum, quod si vero bonum est, non est peccatum in appetitu, oportet ergo quod si peccatum est, quod sit verisimile bonum, & non vere bonum. Sed secundum Aug. contra Academicos non potest aliquid iudicari verisimile, nisi prius sit verum cognitum, oportet ergo quod intellectus veri boni precedat intellectum verisimilis boni, & sic appetitus estimati boni (quo malus fit angelus) non potest sequi primum actum intellectus quo verum bonum consideratur, sed sequitur secundum, quo consideratur verisimile bonum: & sic non potuit in primo instanti peccare.

3. Hec autem positio videtur in duobus peccare. Primo in hoc quod dicitur quod in appetendo verum bonum non est peccatum. Contingit enim peccare in appetendo verum bonum, si appetatur absque debitis circumstantiis, ut dictum est in quest. prec. Isti etiam & omnes alii ponunt angelum peccasse appetendo verum bonum. Secundo deficit in hoc quod verisimile bonum non potest esse prima apprehensum ab intellectu, quia etiam verisimile bonum non potest esse primum apprehensum sub ratione qua simile, quia verisimile bonum non dicitur tale, nisi quia est vero bono simile, & ideo supponit cognitionem veri boni. Iuxta qua sententiam loquitur August. talem apprehensionem verisimilis boni, & que parum sequitur electioni mala, sicut apprehensionem veri boni, quia ille qui apprehendit aliquid non esse verum bonum, sed simile vero bono aequo parum decipitur, sicut ille qui apprehendit verum bonum. Et ideo si peccatum in electione sequitur defectum in cognitione, ita parum potest peccare vnus sicut alius.

4. Alius modus ponitur ad eandem conclusionem, quod angelus peccare non potuit in primo instanti sue creationis pro tanto, quia operatio que simul incipit cum esse rei inest ab agente a quo habet esse, sicut moueri sursum a generante. Sed actio peccati non potest angelo inesse a Deo create angulum, quia actus defectuosus non est, nisi a defectuoso agente, sicut claudicatio naturalis tibie ex debilitate virtutis feminis. In Deo autem non possumus ponere aliquid cuius virtutis defectum, quare impossibile est actionem que simul incipit cum esse angeli creati a Deo esse malam.

5. Nec ista ratio facit fidem, quia quod actio que simul incipit cum esse rei attribuitur agenti vel generanti, & ei imputatur, hoc solum est in illis, in quibus non est principium actuum, sed solum passiuum, non liberum, sed naturale, sicut in grauib & leuib. in quibus etiam in eodem instanti in quo est ignis, illuminat domum. Et haec actio attribuitur igni, in quo est actiuum principium illuminationis, nec attribuitur generanti igne, nisi sicut cause remotae. In grauib & leuib in quibus non est actiuum principium sui motus, sed solum passiuum oportet quod sit extra ipsa, & hoc est generans, quod est proxima causa per se mouens graua & leuia, ut docet Arist. 8. Phys. In quibus etiam est solum principium passiuum non naturale, sed liberum: si tamen aliquod principium passiuum liberum esse potest, actio non imputatur agenti, quia generans non causat actionem, nisi dando tale principium, sicut generans non mouet graue nisi dando ei formam grauitatis, ad quod sequitur naturaliter esse deorsum, nisi sit aliquid prohibens. Sed si principium datum a producente sit liberum, actio sequitur ad tale principium per indifferentiam, propter quod determinatio actionis ad hoc vel illud bonum vel malum non debet imputari

producenti, sed rei productae, quare ratione libertatis suae ad alterum se determinat, ergo in re solum actio attribuitur generanti vel producenti, in quibus non est principium actuum, sed solum passiuum, naturale & non liberum. Sed in angelo vel est principium actuum sui primi velle, vel si sit passiuum est tamen liberum, quare primum velle angeli non debet attribui Deo create.

6. Item quodcumque actio que simul incipit cum esse rei attribuitur generanti omnes actiones eiusdem rationis attribuantur eidem, sicut patet in grauib & leuib. Non enim solum mouetur graue deorsum a generante quando fit graue, sed etiam postquam est actu graue & est extra locum suum mouetur per se a generante, per accidens autem a remouete prohibens (ut docetur 8. Ph.) Si igitur primum velle angeli attribuitur Deo create, & omnia velle sequentia attribuentur eidem, & ita nunquam poterit peccare angelus, quod est falsum.

7. Ideo dicendum est aliter, quod angelus fuit creatus in gratia aut non. Si in gratia (cum impossibile sit eidem simul inesse gratiam & culpam) impossibile est quod in instanti sue creationis in quo habuit gratiam commisit culpam. Si autem non fuit creatus in gratia, aut habuit in sua creatione solum cognitionem naturalem, aut preter eam habuit aliquam superadditam. Si habuit solum cognitionem naturalem peccare non potuit, quia secundum eam non possumus in angelo ponere inconsiderationem aliquam, cum angelus nouerit plene omnes circumstantias cuiuscumque agibilis vel appetibilis ab eo intuendo naturam rei, vt supra dictum est. Si autem in sua creatione habuerit aliquam supernaturalem cognitionem idem sequitur, quia peccatum angeli non potuit esse nisi per inconsiderationem. Impossibile est autem & contradictionem implicans quod in instanti in quo data est angelo supernaturalis cognitio in eodem fuerit in eo inconsideratio. Nullus enim accipit nouam cognitionem, nisi per actualem considerationem, ideo &c.

8. Sed contra hoc potest sic instari, nonnullum peccatum est non assentire his que reuelantur per fidem, sed si in instanti, in quo creatus est angelus proposita fuerint vel reuelata aliqua supernaturalia, pertinentia ad fidem (vt ponit praedicta positio) potuit eis angelus non assentire, cum non essent ei manifesta, ergo non assentiendo potuit peccare, & hoc etiam peccatum peruenisset ex quadam necessitate angeli, quia ignorat quantum est de se ea que sunt supernaturalia.

9. Sed illud non valet, quia quod angelus non assentiret Deo reuelanti hoc esset, vel quia illud quod est reuelatum a Deo reputaret falsum, vel saltem dubium: utroque autem modo poneretur error in angelo, quod esse non potest, quare tenendum est quod angelus in primo instanti peccare non potuit, quia non potuit in illo instanti habere inconsiderationem illam, que ad eius peccatum requiritur. Item patet tenendo aliam viam (scilicet quod angelus peccauit appetendo illud quod malum erat, non secundum se, sed quia prohibitum, quia peccatum angeli provenit ex inconsideratione, ut dictum est. Sed angelus in instanti in quo creatus fuit, non potuit habere inconsiderationem de prohibitione sibi facta, quia vel tunc sibi facta fuit, & sic eam tunc agnouit, vel postmodum, & sic in primo instanti eam transgrediri non potuit, quia non eam acceperat, quare &c.

10. Ad primum argumentum dicendum quod non est simile de merito, & de peccato pro primo instanti creationis angeli. Quia enim in primo instanti non potest esse in angelo defectus inconsiderationis respectu supernaturalium, respectu quorum potest peccare, ideo in eo non potest esse vitium electionis: potuit tamen in eo esse recta & libera electio, propter quam mereri potuit, si tamen aliquem actum liberum tunc habere potuit.

11. Ad secundum dicendum quod non est simile de anima & de angelo, quia anima non contrahit peccatum originale ex personali electione, sed ex vnione sui cum corpore cui vnitur statim quando creatur, peccatum autem angeli (si quod fuisset) provenisset ex personali electione, quare non potuit esse mala in primo instanti, quia non potuit tunc esse defectus inconsiderationis.

12. Ad argumentum in oppositum licet sit pro conclusione ista, tamen assumit vnum quod a paucis concedetur, videlicet quod electio angeli bona vel mala sequatur deli-

d. 3. q. 8. Infr.
d. 23. q. 1. C. 2
d. 18. q. 2. m. 8